նրան մի հրապարակական այգի դարձնելու նպատակով։ Հասկանալի է որ Հայերի պես ասատնածապաշտ, պապական աւանդութիւններ և կրօնական զգացմունք պաշտող ժողովուրդը մեծ վերվոմնաքի մէջ է ընկել լսելով այդ լուրը։ Կ. Պոլսի մէջ գետնքանդ հայերը մի կողմից խառն բարձր թեամբ դիմելու իրանց պատրիարքարան, իսկ մեւս կողմից այդ շարժումը արձագանք գտաւ և մայրաքաղաքի Հայոց լրագրութեան մէջ։

Բացատրենք „Մասիս“ լրագրից հետևեալ տեղը այդ խնդրին վերաբերեալ, որի ամեն մի տող շեշտում է այդ խոր, հայերին յատուկ կրօնական զգացմունքով և մի և նոյն ժամանակ ցոյց է տալիս, ինչպես ասում է ռուս „Московск Вѣдом“. լրագրի Կ Պոլսի թղթակիցը, որքան ազատութիւն է փայլում Հայոց համայնքը Թուրքիայում, իր իրաւունքները պաշտպանելու գործի մէջ։ Ահա „Մասիսի“ խօսքերը։

Բայց տեղեկութեան ուզածը պարզ հոգ մի չէ. ազատի, այդի, որա չէ։ Եթէ այնպէս բան մի լիներ, բնաւ խորհելիք հարկ չկար. անմիջապէս տալ պէտք էր, և արդարութիւնով տեղեկութիւնն ալ մեզ պէս ազգասէր ժողովրդին որ զՀոգու թեան փոխարէն, բազմապարկ վարձառուութիւն և մեծ շնորհ կիներ անշուշտ Գերդաստաւոր ուզածի գերեզմանատեղ մ'էլ, նու իրական վայր մի, ուր մեր հայրերը, եղբարները, զաւակները, մեր հոգւոյն հասարները կը հանգչին, ուր անչափ սրբանուէր եկեղեցականք, քահանայք վարդապետք, եպիսկոպոսունք և մինչև իսկ կաթողիկոսունք կը հանգչին, որոց սմանց գերեզմանների ուխտատեղի են, զի ինչպէս յայտնի է չնայածներ ու ցաւագարներ Հոգեւոր Տիրոջ գերեզմանին ուխտի կերթան՝ բժշկութիւն գտնելու Հաւատով և այդ Հանգստարաններին յարեալեան անշարժ պահել կը պատուիրէ մեզ մեր կրօնքի՝ խոյնի և աւետարանի ցեղերքն։ Արդ կրնամք այդ գիրքը խզել, կրնամք այդ Հանգստարանները շարժել, կրնան, կրնամք այդ գերեզմանատան մէջի մասուրը քանդել, վերցնել, անհատակի խեղդոյն ամենն փափաւ և գժուարին կնոջ։

Ժողովրդը, որ բոլորով զիրեց Պատրիարքարանը, խնդրեց պատրիարքից մէջտեղութիւն անել Բ. Դրան մօտ, գերեզմանատան խնդրին ուրիշ ուղղութիւն տալու և Հայերին թողնելու այն կտոր Հողը, որի հետ կապված են նոցա բոլոր կրօնական յիշատակները։ Բացի պատրիարգի մէջտեղութենից, ինքն Հայ-ժողովրդը Հաղորդեցավ հաւաքվեց Սուլթանի պալատի առջև, որի հետ արքեպիսկոպոսների և 300 քահանաների առաջնորդութեամբ։ Երբ Սուլթանը երևեցաւ, Հոգևորական դասը ներկայացնելով նրան խնդիրքը, սկսեց բարձրաձայն աղօթքներ կարդալ նորին մեծութեան երկարակեցութեան համար։ Սուլթանը հրամայելով պատասխանները ընդունել խնդիրքը, հեռանալ օրը հրաման տուեց արգելք դնել Բերայի գերեզմանատեղը Հայոց համայնքից խլելու։

Սրանից յետոյ Հայերը իրանց երեսները տերութեանը ցոյց տալու համար, հաւաքվեցան նոյն գերեզմանատան վրա և պրպտեց կատարեցին գՀոգեութեան աղօթքները և Սուլթանի երկարակեցութեան մաղթանքը։ Իսկ ինչպէս ասացինք մի յարմարաւոր Ճառ կարդաց, որից յետոյ ժողովուրդը բաժանվեցաւ բարձրաձայն „կեցցէ Սուլթանը“ կանչելով։

ՆՈՒԱԿԱ ԴԱՎԱՐԻԹԵՐ

Անցեալ տարի զանազան պարբերական թերթերի մէջ, կարդացուցան մի քանի համանման Դավարիներ ազգ. ուսումնարանի վերայ, որոց համարեա բոլորն խիստ հրճուանք և զոհասանութեամբ խօսում էին յիշեալ ուսումնարանի յառաջադիմութեան մասին։ Այդպիսի զոհասանութիւնի պատճառն ինքն բան հասկանալի կը լինի, երբ յիշենք, թէ համանման պարտեներ յաճերը նոյն վարժարանի աշակերտներ են եղած և ուելի զարմանալի, որ համանման գրուած են եղել ապակիրների վարժարանի մի վարդապետի գրչով, որ կամենալով զարմացնել երեխաների ծնողացը և ժողովրդի աչքերին „Ող ձգե“ իւր աշակերտների անունով յուշարկումէջը տպարդելու այդ համանմանները...

Թողնենք այդ, մեր յիշեալ վարդապետի ազնիւ խորհանկութիւնի վերայ նայում ենք, որպէս մի սովորական բանի վերայ...

Դառնանք դէպի ուսումնարանը։

Այդ ուսումնարանը կառավարվում է տեղւոյս սրբ. Աւետարանի միաբանական իշխանութեան ներքոյ։ Նա յուսի ժողովրդից ընտրուած ոչ տեսուչ և ոչ հոգաբարձուներ։

Վարժապետները են մի քանի տիրացուներ, որք մի և նոյն ժամանակ եկեղեցում չարական և փոխեր են կարդում, և դասաւանութիւն են անում։ Բախտաւոր դէպքերում, նոյա և չէին խնայում յանձնել աշխատել, որ կարեն կեռնէրացանել, մեաեի հոգեհաց, խաչ, հարիսայ և այլն։

Հայկարանութեան վարժապետն է նոյն վարդապետը, որ իւր աչակերտներին վարիչարարութեան օրենքներ տալու ժամանակ, շատ անգամ տալիս էր նոցանց տորարդել՝ իւրեանց անունով նամակներ, Աբարատն և այլ լրագիրներին յուղարկել...

Յայտնի չէ թէ որ բարի ասատի զգուութեամբ մեր ժողովրդը վերջապէս գգաց, որ ուսումնարանը առանց տեսչի և առանց հոգաբարձուի չէր կարող ոյժուչ պատւոյ բերել։ մանաւանդ երբ նա տեսաւ ուսումնարանի դրամագլուխ, մտացերի և արդիւնքների որ բան օրէ պատուելը... և յաճառնդիմութեան ոչ մի պտուղ չերեւալը։ Այդ պատճառաւ ժողովրդը ընտրեց իւր մէջէն պ. Աստուածատուր Վարպետկեանցին, Մաճառեան Սիմոն թուխանենցին և պ. Թակոր Դաւթեանցին հոգաբարձուներ, և ընտրողութեան թուղթը ներկայացրեց Աւետարանի վարեցցեներ։ Նորին սրբազնութիւնը չը կամեցաւ թուղթը տարարել, երբ նորանոր հոգաբարձուքը առաջարկեցին իրենց ապագայ գործունէութեան ծրագիրը, թէ նոքա իրանց պիտի ունենան իւրեանց ձեռքում ունենալու ուսումնարանի եկ և մեր և տրնտեսական կառավարութիւնը, և վարժարանի ուսումնական գործերը։

„Բա նս թնդ եմ, ասաց Աւետարանը և յատուրարած թուղթը ժողովրդին դարձրեց։

Ամենայն ազգասէր մեաց առանց հոգաբարձուի, իսկ տեսչի մասին գեռ մտածող նս չը կայ։

Լսպիսն

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—ԳաՀՏ լրագիրը հաղորդում է, որ Գերմանիայի Բագասորը Ս. Պետերբուրգ պիտի գայ ոչ թէ ապրիլ ամսին, այլ մայիսին։ Դա կը մնայ այդտեղ 10 օր։

—Գերմանիայի լրագիրները հաղորդում են, որ Պրուսիայի պատգամաւորների ժողովը յունվարի 28-ի նստում վճռեց թեղրել տերութենից վերադրելու երկրիս բոլոր քաղաքների քաղաքային վարչութիւնն կանոնադրութիւնը։

—Ֆրանսիական „Courrier de Bayonne“ լրագիրը ասում է որ յունվարի 25-ին խոպանցի զորքի մի խումբ սահմանը Ֆրանսիայի սահմանը անցնել հալածված լինելով ապատանք կարելանան զորքից։

—„Ostsee Zeitung“ լրագիրը հաղորդում է, որ Պրուսիայի Գանձն գանանում (Լէհատանի մասը) հաւաքվում են սորագրութիւնները որոց նպատակն է բոլորովին ազգային լուսաւորութեան մինիստրութիւնը, որոշելու տերութիւնը կամենում է կաթոլիկ կրօնագիտութեան մէջ ուսումնարանները մտցնել գերմանական լեզուն։

—Եթէ հաւատանք անգլիական „Morning Post“ լրագրին, բանակարտեան կուսակցութիւնը նպատակն III-ի մահից յետոյ, բանակոչեցաս երկու որոշ կուսակցութիւններ։ Մինը կազմուէն Լեգիտիմիստի կողմն է բռնում, միւսը Գրիֆոց Նապոլեոնին է պաշտպանում (Նապոլեոն III-ի հոր եղբօր որդուն)։ Այդ վերջինը ցոյց է տալիս իր թէ նա քաղաքական նպատակներ չունի, այլ կամենում է միայն Ֆրանսիայի քաղաքացի դառնալ։

—Վիեննայում հրատարակվող ֆրանսիերէն „Correspondance Generale“ լրագիրը ասում է որ Գերմանիայի կայսրը Վիեննայի արքունական դեսպին էր դայ յունիս ամսին։ Մի և նոյն ժամանակ արքունական դեսպին այցելութիւն պիտի անէ և նոյնպէս ամենայն Թուսաց։ իսկ մայիս ամսին նոյն քաղաքը պիտի հասնէ Պարսից Շահը։

—Գերմանիայում վերանորոգութիւններ են կատարվում տարբեր ուսումնարանների կազմակերպութեան վերաբերութեամբ։

—Հռոմից գրում են, որ Պապը չդիմադրեցաւ է ուղարկել Խոսկոյի եպիսկոպոսներն որ նրանք արգելք դնեն ժողովրդին նոսիբաստութիւններ անել Նապոլեոն III-ի արձանին, որոշեցան համագնեալ կայսրը յանցաւոր է երկու բանեղծում մինը որ Պապից խլեցին երկու գաւառներ, միւսը, որ Իտալիան միացաւ։

ԹՈՒՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թարգմանութիւնը „Մշակ“ լրագրի Ջորոկալութեամբ տատաս Ս. Պետերբուրգի համալսարանի պրոֆեսոր Պատկանեանցից այս (1873) տարի հրատարակված նոր աշխատանքը՝ Исторія Монголовъ по армянскимъ источникамъ. Այս գրքի առաջին մասը պատրաստվում էր մեզ Վարդանի, Սեբէոսենոս Օրբելեանի, և Մամբրէ գրվածների քաղվածքներ։

***

Մեր հոգեորականների քաջագործութիւններից... Թիֆլիսի քահանաներից մինը ջրարենի քին մանում է մի ազգատ տուն և սովորական աղօթքներ ասելուց յետոյ, անշուտ է խոնջանց, և այդտեղ որպէս և գՀոգեութիւնի պահանջում է իր նամար խոնջանքի մէջ զանազան զանազան ընտանի գործիքներ, ինչպէս օրինակ գիրք (պլեանս) և այլն, և նոյը տուն է տանում...։ Ասում են որ սա նարտուտ քահանաներից մինն էր...։

***

Մեզ հաղորդում են Շամախուց, որ յունվարի 8-ին թէ առաւոտեան թէ կէսօրից յետոյ, երկրաշարժութիւն եղաւ։ Թարգ հարուածներ եղան են, բայց բոլորովին անվնաս։

***

Նոյն թղթակիցը հաղորդում է մեզ Շամախուց՝ այս օրերումս մի երիտասարդ, Մոսկվա Բէկլարեանց, հեղ ընտրեամբ տգայ, որ երբէք ոչոքին մի վնաս արած չէ, փորձելց 6 ժամին երեխայան տուն գալով, հանդիպում է սարսանալի արձակմանը լեզը գնանալով.... հվ է մարդասպանը. ոչ ոք չը գիտէ, և ոչոքին փոյթ չէ հոգալ տեղեկանալու...։

***

Մեզ գրում են Դրէզդենից (Գերմանիայից)՝ Գաբրիի (Լեպանիայի) 23 տարեկան թագաւորի իր երկրի մէջ ըրած նորոգութիւններին աչարահիս ուշադրութիւնը գրաւած է։ Օրերս Բէրլինից տեղս եկած էին նորա կառավարութեան պատգամաւորները, որոց գիտաւորութիւնն է եւրոպական պետութեանց, մանաւորապէս Գերմանիայի գրութիւնն քննել։ Պատգամաւորներն Դրէզդէն քանի մի որ մնալէն յետոյ Պարսկաստանի նշանաւոր քաղաքները այցելութեան գնացին, որոց ուշադրութիւնը աւելի գրաւած էր Ֆրէյբերգ քաղաքի հանքերն։

***

„Մեղու Հայաստանի“ լրագիրը մի ամրողջ տարի մանալելուց յետոյ վերջապէս հանգամատ առնարական տեղեկութիւնների անհրաժեշտութիւնը...։ Թարգ թէ 2-որդ թէ 3-որդ Ջ-ում այդ լրագիրը նոր գիւտ է արել՝ թոխանով Ա.գ.ի.լ.ա բրիեն, նա տպում է բրիեն Ա.գ.ա.ս.ի.ա. Ա.գ.ի.լ.ա բրիեն ասում են բրիեն մի տեսակ, որ ունի մեծ մեծ հատիկներ և գործ են ածում գլխատարելիս պարսիկները։ Իսկ Ազուլիսում. որքան մեզ յայտնի է, բրիեն չէն ցանում, ուր մնաց, որ վաճառանէին այլ քաղաքներ։

***

Ինչպէս յայտնի է աշխարհանանգէսների ժամանակ միայն հրատարակվում են զանազան լեզուներով լրագիրներ. որք հարկ են տալիս հանդէսի ընթացքի մասին։ Քանի որ տեսնում է Վիենայի աշխարհանանգէսը, (մի քանի ամիս) այդտեղ կը հրատարակվին ամեն եւրոպական լեզուներով լրագիրներ։ Յանկարկի կը լինէր որ և նոյնիրն լեզվով մի փոքրիկ լրագիր հրատարակվէր քանի որ տեսած է աշխարհանանգէսը։ Այդ այնքանանգը կարող են յանձն առնել Վիենայի Մխիթարեան ուխտի գիտնականները և կարծում ենք, որ եթէ նրանք հրատարակին մի լրագիր, տեղեկութիւն տալով աշխարհանանգէսի ընթացքի մասին, դա մեծ հանգամանքիւն կը դառնի և մեր հայերի մէջ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ
(Յունվարի 31-ին).

ՈՍԿԻՆ. (պղնձիմակերիչ). . . .	6 ռ.	12 կ.
ՓԻՊԱՆԱԿԱՆԻ (բարձր) Գրդ.		
վճարվիր (լիքա Ամանեան).	6 „	67½ „
ԲԱՄԲԱԿԱՐ Երևանու.	4 „	70
„ երկրորդ տեսակը. . .	4 „	60
„ Ամերիկան սերմից. .	6 „	80
ԲՈՒՐԻՐԷ Թուչի	8 „	50
„ „ երկրորդ տեսակը	8 „	—
„ Թարգեանի	5 „	—
ՇԱՌԱՐԸ Ռուի (Բրոցկու). . . .	8 „	5
„ „ մէջ տեսակը. .	7 „	95
„ զազրանքու տրանցիդ.	5 „	90
մաքաք վճարած	9 „	—
ՇԱՌԱՐԱՒԻԱԶԸ Ռուի.	6 „	70
ԶԱՀՎԱԼ Լիվանի լաբ.	14 „	50
ԶԱՀՎԱԼ Մոկու. յաբ լաբ . . .	15 „	80
„ Մարանիկիրի, ցածրը .	12 „	50
ԱԼԻՒՐԸ Երևանի երկրորդ տեսակը.	1 „	40
„ „ առաջին տեսակը	1 „	50
ԱԼԻՒՐԸ Գանձակ հասարակ. .	1 „	60
„ Շորագեալու	1 „	60
ԳԱՐԻՒՆ Երևանի.	1 „	5
ՊՂՊԵՂԸ	11 „	70
ՇԻՐԻԱԽՏԻ ՀԷՄ.	9 „	80
ՄՈՄ	12 „	50

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վաստարարանի վանքից Լիմ և Կուռ սրբ. Աստուածածնի երկու գանքանները՝ որոնք որ գտնու